

Cuprins

<i>Cuvînt înainte</i>	7
Capitolul 1. Atenția. Istoric, origine, concepte.....	13
Capitolul 2. Gestionarea convorbirii	43
Capitolul 3. Efectuarea testelor psihologice	55
Capitolul 4. Cazuri clinice	69
Capitolul 5. Tratamentul. Despre diversitatea procedurilor terapeutice	109
Capitolul 6. Exerciții pedagogice	123
Capitolul 7. Limbajul, ortofonia și tulburările de învățare	143
Capitolul 8. Date neuropsihologice.....	169
Capitolul 9. Psihologul mediator	227
<i>Concluzie</i>	259
<i>Anexe</i>	263
<i>Index</i>	279

2.4. Analiza cognitivă a rezultatelor obținute la K.ABC

Rezultatele Rhumaïssei sînt omogene, cu o superioritate (neseemnificativă) pentru subtestele de scală de cunoștințe. Toate se situează în media inferioară, cu excepția subtestului „memorie spațială”.

2.4.1. Cuprindere spațială bună

Punctul forte obținut la subtestul „memorie spațială” (15) corespunde unei reușite de 95% în populația generală. Acest scor dovedește o bună memorie vizuală a amplasamentului stimulilor și o capacitate de a-i resitua pe o grilă.

Excelenta memorie vizuală este însă slăbită atunci cînd este vorba de reținerea unei secvențe de itemi fără suport vizual, „memorie imediată a cifrelor”, a cărei notă standard corespunde unei reușite de 37% în populația generală. Ea este slăbită și de o lipsă de atenție, mai ales în figura complexă a lui Rey. Rhumaïssa face greșeli din neatenție în amplasarea unor figuri imbricate în dreptunghiul central, cînd copiază modelul. Aceste greșeli dovedesc o problemă de structurare și de organizare a figurilor între ele. Totuși, din memorie, ea reușește să găsească maximul de elemente ale figurii și reușește mai bine construirea ansamblului, deoarece nu mai este dependentă de cîmpul vizual. Trebuie adăugat că acestui copil i-a luat enorm de mult timp realizarea copiei, fiindcă îi era greu să se distanțeze. Acest timp i-a fost benefic în codarea acestei figuri deoarece ea a putut recupera, din memorie, o mai bună organizare vizual-constructivă.

2.4.2. Dependență cognitivă și problemă de ritm

Putem avansa ideea că Rhumaïssa are dificultăți în a diferenția părțile unui întreg. Această dificultate este explicată printr-un *stil cognitiv dependent de cîmp*. Problema abstracției se regăsește în subtestele „recunoașterea formelor” (5), adică o vîrstă de dezvoltare de 6,9 ani, „triunghiuri” (6), adică o vîrstă de dezvoltare de

7 ani, „matrice analogice” (6), adică o vîrstă de dezvoltare de 6,3 ani, corespunzînd unei reușite de 9% în populația generală. Este uimitor că ea obține un scor mai mare la subtestul „ghicitori”, care cere de asemenea o anumită abstracție, o selectare a stimulului potrivit dintr-un ansamblu, dar care solicită totodată un aspect concret asociat cu o prezentare ludică. Scorul ei corespunde unei reușite de 34% în populația generală, plasînd-o pe locul 66 din 100, și unei reușite de 40% în populația din aceeași categorie socială. În plus, acest copil este prea *impulsiv* în răspunsurile date la subtestul „matrice analogice” și „aritmetică”. La acest ultim subtest, ea se arată neatentă, trebuind să i se repete mereu instrucțiunea. Această neatentie poate fi rezultatul faptului că ea înțelege confuz și încet ceea ce i se cere. Sînt recomandate *instrucțiuni mai simple și concise, pentru a fi codate mai ușor*. Pe de altă parte, tot la subtestul „aritmetică”, ne dăm seama de caracterul figurativ al procesării informației. Observăm mai ales că exercițiul de la itemul 33, care cere mai multe operații mentale ordonate și o distanțare în raport cu stimulii vizuali, o pune în dificultate. Rhumaïssa este indusă în eroare de ceea ce vede, adică panoul cu afișarea începuturilor ședințelor, pe care le-a înțeles confuz drept duratele ședințelor. Astfel, *se confirmă ipoteza noastră că există o influență a contextului sau a configurației perceptive a stimulilor în detrimentul procesării informației pertinente*.

În plus, ea face parte dintre copiii care nu știu tabla înmulțirii, ceea ce nu poate îmbunătăți rezultatele, deoarece operațiile trebuie efectuate mental.

Pe de altă parte, observăm că Rhumaïssa obține o notă standard la limita mediei inferioare pentru subtestul „mișcări ale mâinilor” (7), adică o vîrstă de dezvoltare de 6,6 ani. Acest rezultat poate dovedi o dificultate la nivelul coordonării vizual-motorii, precum și o dificultate de a adopta fără oprire o strategie de reținere secvențială a mișcărilor mâinii. Și aici constatăm impactul timpului. Variabila temporală pare să conteze în rezultatele acestui copil.

2.5. Analiza tematică a diferitelor date

Rhumaïssa are un caracter puternic și nu ezită să încalce limitele pentru a avansa și a obține ceea ce dorește. Nu suportă frustrarea. Mama apare să se mențină în negație. Ea pretinde că fiica ei este dificilă, dar, în același timp, că se ocupă bine de fratele și sora mai mică. De fapt, trebuie să se bazeze pe Rhumaïssa când lipsește de acasă pentru a merge la serviciu sau a rezolva unele lucruri în țară. Credem că, datorită unei stime de sine suficient de mari și unei încrederi aproape „obligate” a mamei, acest copil dispune de resurse afective și cognitive suficiente pentru a face față dificultăților. Subliniem aici o caracteristică culturală. Întâlnim frecvent în familiile africane în general o educație bazată pe învățarea autonomiei și solidarității. Fiica trebuie să aibă grijă de frații și surorile mai mici și s-o înlocuiască pe mamă la treburile casei. Ea este într-un fel educată, pregătită pentru viitorul ei rol de mamă. Totuși dezvoltarea cognitivă tributară aspectului emoțional (impulsivitate) riscă să fie împiedicată dacă acest copil nu găsește un obiect de investit pentru a se exprima în mod valorizant în țara noastră. Constatăm, de asemenea, că această dezvoltare trebuie să câștige în operativitate. Am observat, din datele obținute la K.ABC și FCR, că fetița rămâne prea dependentă de stimulii vizuali, fără a-i putea organiza corect când trebuie să răspundă imediat. Un interval mai mare decât cel normal îi este necesar pentru a-și structura datele, în special dacă acestea sînt de ordin logico-matematic și abstract. Putem considera că această dificultate pune problema permanenței obiectului intern. Rhumaïssa este capabilă să construiască o imagine mentală, să-și reprezinte obiectul absent. Interpretarea lui pare încă dificilă fără sprijin. Am avansat ideea că încrederea „forțată” a mamei în copil nu permite decât o legătură trunchiată. În cursul convorbirii, înțelegem că mama se bucură de sprijinul surorii și mamei sale. Astfel, acest sistem familial este în esență matriarhal. Femeile sînt cele care asigură hrana afectivă și materială a familiei.

3. Cazul lui Maxime: neatent, cu impulsivitate și hiperactivitate

Maxime este un copil firav, cu poftă de mâncare redusă. Încă de dimineața devreme, este surescitat. Prezintă trăsături de anxietate și angoasă (își roade unghiile, se satură imediat chiar dacă îi este foarte foame...). Locuiește cu tatăl său, magazioner, care este reprezentantul său legal. Mama, de origine franco-canadiană, nu are în prezent un loc de muncă. El are două surori (2 ani și 3 ani) și un frate (1 an) din partea mamei.

(Convorbire cu tatăl)

Maxime este îngrijit de un psiholog dintr-un centru medico-psihologic încă de când era la grădiniță. Încă are probleme să-și controleze sfincterele (encoprezis). Nu poate să se abțină dacă aude vorbindu-se, mai vag sau mai precis, despre sex. Comentează tot ce face, în situație de grup sau singur. Mama s-a luptat pentru custodie, dar, din cauza unei probleme de alcoolism, tatăl a obținut-o. Maxime își vizitează mama un weekend pe lună. Însă condițiile de primire a copilului la domiciliul matern nu sînt satisfăcătoare, din cauza apartamentului mic.

3.1. *Comportamentul acasă*

3.1.1. Semne de neatentie

Maxime este adesea cu gîndul în altă parte și nu ascultă ce i se spune. Îi este greu să respecte anumite indicații, pe care le uită ușor. Are dificultăți în a-și menține atenția la sarcinile școlare (teme). Cînd trebuie să realizeze ceva, are nevoie să fie asistat (problemă de organizare).

3.1.2. Semne de hiperactivitate

Maxime gesticulează foarte des și vorbește mult prea mult. Monopolizează discuția și nu ascultă ce i se spune. Nu știe să se joace în liniște. Începe să vocifereze și să alerge în toate sensurile când „ceva nu merge”. Poate să-i întrerupă pe oameni sau să-i abordeze într-un mod nepotrivit, chiar incorect, provocator.

3.2. *Comportamentul la școală*

3.2.1. Semne de neatenție

Maxime face adesea greșeli din zăpăceală în producțiile scrise sau oral, când trebuie să se exprime în fața grupului din clasă. Atenția îi este repede demobilizată în sarcinile școlare care cer un efort mental susținut. De altfel, are dificultăți enorme de a-și termina lucrul, în special când este vorba de un exercițiu de gramatică sau de exprimare scrisă. I se întâmplă frecvent să nu fie atent la ce i se spune. Poate foarte ușor să înceapă rezolvarea unui exercițiu fără să fi citit enunțul. Maxime are nevoie de ajutorul prietenesc al unor elevi din clasă pentru a-și aranja lucrurile. Singur este incapabil și se înfurie întotdeauna. Îi este foarte greu să aibă răbdare, să-și aștepte rîndul.

3.2.2. Semne de hiperactivitate

Nu se poate abține să ia cuvîntul chiar dacă nu este solicitat. Îndată ce crede că știe răspunsul, nu-l poate inhiba. Începe atunci să sară, să facă zgomote. Când se află într-un impas în rezolvarea unei probleme, Maxime începe să injure, să țipe că n-o să reușească niciodată. Când intră în clasă un adult, el gesticulează și ia cuvîntul într-un mod nepotrivit. Se ridică adesea ca să-și recupereze penarul sau mapa, care-i cad tot timpul din bancă. Nu reușește să stea tăcut. La activitățile sportive, Maxime are mereu probleme relaționale cu colegii săi. Nu respectă regulile jocului și inventează unele în avantajul lui. În curtea școlii, este adesea remarcat de învățători. Nu știe să se joace calm.

3.3. Evaluarea cognitivă

INVENTARUL STIMEI DE SINE (COOPERSMITH, 1984)

Factorul I (stima de sine familială):	7/15
Factorul II (stima de sine socială):	4/14
Factorul III (stima de sine școlară):	2/11
Notă totală:	20/50 (clasa 2: între 8 și 31 de centile)

REZULTATE LA K.ABC (KAUFMAN, 1993)

Examinare: 12.10.2001

Data nașterii: 31.05.1991

Vârsta reală: 10 ani, 4 luni și 11 zile

Note standard la scalele globale:

Procese secvențiale:	83	<i>Procese secvențiale < Procese simultane la P: 0,01</i>
Procese simultane:	84	<i>Procese simultane > Cunoștințe la P: 0,05</i>
Procese mentale		
compozite:	102	<i>PMC > Cunoștințe</i>
Cunoștințe:	84	

Note standard de cunoștințe: *Media cunoștințelor: 88 (mediu <)*

Personaje și locuri cunoscute:	92
Aritmetică:	102 == > Punct forte la P: 0,05
Ghicitori:	80
Lectură și descifrare:	73
Lectură și înțelegere:	92

Note în scala proceselor mentale: *Media notelor de scală: 10 (mediu)*

Procese secvențiale:

Mișcări ale miinilor:	12
Memoria imediată a cifrelor:	3 == > Punct slab la P: 0,01
Serie de cuvinte:	7

Procese simultane:

Recunoașterea formelor:	14 == > Punct forte la P: 0,05
Triunghiuri:	10
Matrice analogice:	13
Memorie spațială:	12
Serie de fotografii:	11